

REPUBLIKA E KOSOVËS - REPUBLIKA KOSOVO - REPUBLIC OF KOSOVO
GJKATA KUSHTETUESE
USTAVNI SUD
CONSTITUTIONAL COURT

Priština, dana 10. oktobra 2024. godine
Ref.br.:AGJ 2562/24

PRESUDA

u

slučaju br. KI84/22

Podnosilac

Slavica Đorđević

**Ocena ustavnosti rešenja Vrhovnog suda
Rev. br. 170/2021 od 19. oktobra 2021. godine**

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

u sastavu:

Gresa Caka-Nimani, predsednica
Selvete Gërxhaliu-Krasniqi, sutkinja
Bajram Ljatifi, sudija
Safet Hoxha, sudija
Radomir Laban, sudija
Remzije Istrefi-Peci, sutkinja
Nexhmi Rexhepi, sudija
Enver Peci, sudija i
Jeton Bytyqi, sudija

Podnositeljka zahteva

1. Zahtev je podnela Slavica Đorđević iz Prizrena, sa mestom stanovanja u Nišu, koju zastupa Vasilije Arsić, advokat iz Gračanice (u daljem tekstu: podnositeljka zahteva).

Osporena odluka

2. Podnositeljka zahteva osporava rešenje Vrhovnog suda Kosova [Rev. br. 170/2021] od 19. oktobra 2021. godine (u daljem tekstu: Vrhovni sud) u vezi sa rešenjem Apelacionog suda Kosova [Ac. br. 3165/2020] od 2. oktobra 2020. godine (u daljem tekstu: Apelacioni sud) i rešenjem [C. br. 1370/19] od 13. februara 2020. godine.
3. Podnositeljka zahteva je osporenu odluku primila 25. februara 2022. godine.

Predmetna stvar

4. Predmetna stvar ovog zahteva je ocena ustavnosti osporene odluke, kojom je, po navodima podnositeljke zahteva, došlo do povrede njenih prava i osnovnih sloboda koje su zagarantovane članom 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje], 54 [Sudska zaštita prava] i 102 [Opšta načela sudskog sistema] Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav) kao i člana 6 [Pravo na pravično suđenje] i 14 (Zabrana diskriminacije) Evropske Konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: EKLJP).

Pravni osnov

5. Zahtev je zasnovan na stavovima 1 i 7, člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, članu 47. [Individualni zahtevi] Zakona br. 03/L-121 o Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Zakon) i pravilu 25 (Podnošenje zahteva i odgovora) Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Poslovnik o radu).
6. Dana 7. jula 2023. godine, Poslovnik o radu Ustavnog suda Republike Kosovo br. 01/2023, objavljen je u Službenom listu Republike Kosovo i stupio je na snagu 15 dana od dana objavljivanja. Shodno tome, prilikom razmatranja zahteva, Ustavni sud se poziva na odredbe gore navedenog Poslovnika o radu. S tim u vezi, u skladu sa pravilom 78 (Prelazne odredbe) Poslovnika o radu br. 01/2023, izuzetno će se i dalje primenjivati pojedine odredbe Poslovnika o radu br. 01/2018 u slučajevima registrovanim u Sudu pred ukidanje, samo ako i u meri u kojoj su povoljnije za stranke.

Postupak pred Ustavnim sudom

7. Dana 16. juna 2022. godine, podnositeljka zahteva je podnela preko pošte svoj zahtev pred Ustavnim sudom Republike Kosovo (u daljem tekstu: Sud).
8. Dana 23. juna 2022. godine, predsednica Suda je, odlukom [br. GJR.KI84/22], imenovala sudiju Bajrama Ljatifija za sudiju izvestioca i Veće za razmatranje, odlukom [br. KSH.KI84/22], sastavljeno od sudija: Selvete Gërzhaliu-Krasniqi (predsedavajuća), Radomir Laban i Remzije Istrefi-Peci, članovi.
9. Dana 25. jula 2022. godine, Sud je obavestio podnositeljku zahteva o registraciji zahteva.
10. Dana 25. septembra 2022. godine, Sud je obavestio Vrhovni sud o registraciji zahteva i istom je prosledio i jednu kopiju zahteva.
11. Dana 9. decembra 2022. godine, Sud je obavestio Osnovni sud o registraciji zahteva i zatražio je od istog da obavesti Sud u vezi sa tim kada je podnositeljka zahteva primila osporenu odluku.

12. Dana 14. decembra 2022. godine, Osnovni sud je obavestio Sud u vezi sa zatraženim informacijama.
13. Dana 16. decembra 2022. godine, sudija Enver Peci je položio zakletvu pred predsednicom Republike Kosovo, kada je i počeo njegov mandat u Sudu.
14. Dana 19. decembra 2022. godine, Sud je zatražio od Osnovnog suda da mu prosledi kompletan dosije slučaja.
15. Dana 30. decembra 2022. godine, Osnovni sud je dostavio Sudu dosije.
16. Dana 7. marta 2023. godine, Veće za razmatranje je razmotrilo izveštaj sudije izvestioca i zatražilo je dopunu izveštaja.
17. Dana 24. januara 2024. godine, Veće za razmatranje je razmotrilo izveštaj sudije izvestioca i tražilo dopunu izveštaja.
18. Dana 11. marta 2024. godine, sudija Jeton Bytyqi je položio zakletvu pred predsednicom Republike Kosovo čime je počeo njegov mandat u Sudu.
19. Dana 19. marta 2024. godine, Veće za razmatranje je razmotrilo izveštaj sudije izvestioca i tražilo dopunu izveštaja.
20. Dana 11. septembra 2024. godine, Veće za razmatranje je razmotrilo izveštaj sudije izvestioca i jednoglasno iznelo preporuku Sudu o prihvatljivosti zahteva.
21. Istog tog dana, Sud je jednoglasno utvrdio da (i) je zahtev prihvatljiv; i utvrdio je da (ii) rešenje Vrhovnog Suda [Rev. br. 170/2021] od 19. oktobra 2021. godine, nije u skladu sa stavom 1 člana 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa stavom 1 člana 6 (Pravo n pravično suđenje) EKLJP-a.

Pregled činjenica

22. Sud prvo pojašnjava da je podnositeljka zahteva bila i stranka pred Sudom u predmetu [KI86/18](#), presuda od 8. marta 2021. godine. U ovom slučaju, Sud je utvrdio da postoje dve pravosnažne odluke, odnosno rešenje Komisije za imovinsko stambena pitanja od 30. aprila 2005. godine u vezi sa pravom korišćenja imovine koja je bila predmet spora, kao i presuda [P. br. 462/10] Opštinskog suda, od 21. decembra 2011. godine, koja je postala pravosnažna 19. maja 2012. godine, kojom je naloženo tuženom B.M. da napusti zauzetu imovinu i vrati je u pređašnje stanje, time što će ukloniti sve radove koje je na predmetnoj imovini izvodio. Dakle, Sud je utvrdio da je neizvršenje Rešenja Komisije za imovinsko stambena pitanja od 30. aprila 2005. godine i presude [P. br. 462/10] Opštinskog suda, od 21. decembra 2011. godine, kao i obustavljanje potonjeg u izvršnom postupku od strane Osnovnog suda u Prizrenu, zatvaranjem izvršnog postupka, u slučaju podnositeljke zahteva, predstavljalo povredu člana 31. Ustava u vezi sa članom 6.1 EKLJP-a.
23. Sud je takođe zaključio da nemogućnost preduzimanja daljih pravnih radnji za izvršenje gore navedenih odluka takođe predstavlja i povredu članova 32. i 54. Ustava i člana 13. EKLJP-a. Pored toga, Sud je takođe utvrdio da je kao rezultat neizvršenja pravosnažne i obavezujuće odluke, podnositeljka zahteva nepravedno lišena svoje imovine. Na ovaj način je povređeno i pravo podnositeljke zahteva da mirno uživa svoju imovinu, kako je to i zagarantovano članom 46. Ustava i članom 1. Protokola br. 1 EKLJP-a.

24. Dana 8. marta 2024. godine, Sud je objavio rešenje o neizvršenju u vezi sa presudom Ustavnog suda Republike Kosovov od 3. februara 2021. godine u slučaju KI86/18.
25. Sud je utvrdio da za presudu Suda u slučaju KI86/18 nije potvrđeno da je sprovedena u celosti od strane odgovornih organa u Republici Kosovo u skladu sa članom 116. Ustava i pravilom 60 Poslovnika o radu, stoga, Sud je doneo rešenje o neizvršenju u vezi sa slučajem Suda KI86/18. U isto vreme, Sud takođe obaveštava državnog tužioca u vezi sa neizvršenjem njegove presude u slučaju KI86/18.

Činjenice slučaja u vezi sa zahtevom KI84/22

26. U vezi sa okolnostima slučaja KI86/18, dana 2. septembra 2019. godine, podnositeljka zahteva je podnela tužbu protiv tuženog – zainteresovane strane F.M pred Osnovnim sudom u Prizrenu za nadoknadu štete u sumi od 334.250 (trista trideset i četiri hiljade) evra kao i predlog za određivanje mere bezbednosti. Podnositeljka zahteva je podnela svoju tužbu na srpskom jeziku.
27. Dana 4. septembra 2019. godine, Osnovni sud je u Rešenju [C. br. 1370/2019]: (I) pozvao podnositeljku zahteva da, u roku od tri dana, od dana prijema ovog rešenja, plati sudsku taksu u iznosu od 1.000,00 (jedna hiljada) evra predviđen za podnesenu tužbu i da kopiju potvrde o uplaćenju taksi dostavi sudu; (II) u slučaju da podnositeljka zahteva ne plati predviđenu sudsku taksu u navedenom roku, ni nakon obaveštenja suda, smatraće se da je tužba povučena. Isto rešenje je izdato i na srpskom jeziku.
28. Dana 12. septembra 2019. godine, podnositeljka zahteva je podnela prigovor na navedeno rešenje, sa zahtevom za oslobađanje od plaćanja sudske takse jer nije bila u dobrom ekonomskom stanju, kao i precizirajući da trodnevni rok za plaćanje sudske takse nije postojao ni u jednoj odredbi Zakona o paničnom postupku.
29. Dana 15. oktobra 2019. godine, Osnovni sud je rešenjem [C. br. 1370/2019] odbio kao neosnovan zahtev za oslobađanje od plaćanja sudske takse i troškova postupka. Isto rešenje je izdato i na srpskom jeziku.
30. Dana 7. novembra 2019. godine, podnositeljka zahteva je uložila žalbu protiv navedenog rešenja zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja kao i zbog pogrešne primene materijalnog prava, sa predlogom da se žalba usvoji kao osnovana.
31. Dana 9. decembra 2019. godine, Apelacioni sud je rešenjem [Ac. br. 6002/19] odbio žalbu podnositeljke zahteva kao neosnovanu i potvrdio rešenje Osnovnog suda [C. br. 1370/2019] od 15. oktobra 2019. godine. Isto rešenje je izdato i na srpskom jeziku.
32. Dana 13. februara 2020. godine, Osnovni sud je u rešenju [C. br. 1370/2019] smatrao da je tužba podnositeljke zahteva povučena u vezi sa ovim parničnim pitanjem. Isto rešenje je izdato i na srpskom jeziku.
33. Dana 4. marta 2020. godine, podnositeljka zahteva je podnela žalbu protiv navedenog rešenja, zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka i pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja kao i pogrešne primene materijalnog prava, sa predlogom da se žalba usvoji kao osnovana.
34. Dana 2. oktobra 2020. godine, Apelacioni sud je rešenjem [Ac. br. 3165/20] odbio kao neosnovanu žalbu podnositeljke zahteva i potvrdio je rešenje Osnovnog suda [C. br.

1370/19] od 13. februara 2020. godine. Apelacioni sud je ovo rešenje na albanskom jeziku dostavio podnositeljki zahteva dana 21. oktobra 2020. godine.

35. Iz spisa predmeta koje je podnositeljka zahteva dostavila Sudu primećuje se da je ista 28. oktobra 2020. godine, preko svog punomoćnika, podnela podnesak Apelacionom sudu i zatražila da se navedeno rešenje prevede na srpski jezik i preda ovlašćenim zastupnicima zbog nepoznavanja i nerazumevanja albanskog jezika. Između ostalog, u dopisu podnositeljke zahteva, ista se poziva na odredbe stava 1, člana 2. i stava 1, člana 3. Zakona br. 02/L-37 o upotrebi jezika, ističući da su albanski i srpski jezik, kao i njihovo pismo, u službenoj upotrebi na Kosovu, i da imaju jednak status u svim institucijama, stoga traži da primi gore navedeno rešenje na srpskom jeziku, nakon čega će moći da postupa u skladu sa okolnostima.
36. Dana 15. januara 2021. godine, iz kompletnog spisa predmeta, a preko povratnice (pojašnjenje: dokument str. 147 kompletnog spisa predmeta) dokazuje se da je podnositeljka zahteva primila pomenuto rešenje Apelacionog suda prevedeno na srpski jezik.
37. Dana 2. februara 2021. godine, nakon prijema rešenja [Ac. br. 3165/20] u verziji na srpskom jeziku, podnositeljka zahteva je podnela zahtev za reviziju protiv gore navedenog rešenja: (i) zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka, i (ii) pogrešne primene materijalnog prava, sa predlogom da Vrhovni sud odobri reviziju i preinači oba rešenja nižestepeni sudova, tako da se njena žalba usvoji, a predmet vrati prvostepenom sudu na odlučivanje u meritumu.
38. Dana 16. februara 2021. godine, zainteresovana strana F.M. podnela je odgovor na reviziju, sa predlogom da se zahtev za reviziju podnositeljke zahteva odbaci kao nedozvoljen, ili da se odbije kao neosnovan.
39. Dana 19. oktobra 2021. godine, Vrhovni sud je u rešenju [Rev. br. 170/2021] odbio kao neblagovremenu reviziju podnositeljke zahteva podnetu protiv gore navedenog rešenja Apelacionog suda. U obrazloženju svog rešenja, Vrhovni sud je objasnio sledeće:

„Odredbom člana 211. 1. navedeno je da stranke mogu izjaviti reviziju u roku od trideset (30) dana od dana kada im je presuda uručena. S druge strane, član 127.2 istog zakona propisuje da: Ako je podnesak poslat poštom preporučanim pismom ili telegrafom, dan predaje pošti smatra se danom predaje sudu kome je upućen.

Iz spisa predmeta se vidi da je punomoćnik tužioca drugostepeno rešenje Ac. br. 3165/2020 od 02.10.2020. godine primio dana 21.10.2019. godine, što je potvrđeno i dostavnicom koja se nalazi u spisima predmeta, dok je reviziju na tu odluku podneo sudu dana 02.02.2020. godine što je potvrđeno na osnovu poštanske pošiljke sa preporukom br. 1460189. Prema članu 107 ZPP-a, koji kaže da kada stranku zastupa njen zakonski zastupnik ili punomoćnik, dokument se dostavlja zakonskom zastupniku, odnosno zastupniku po punomoćju. Na osnovu spisa predmeta utvrđeno je da je zakonski zastupnik tužioca primio rešenje Ac. br. 3165/2020 od 02.10.2020. godine dana 21.10.2019. godine“.

40. Dana 20. aprila 2022. godine, podnositeljka zahteva je uložila prigovor protiv gore navedenog rešenja Vrhovnog suda zbog tvrdnje da u osporenom rešenju, pored činjeničnih grešaka, stoji i da je rešenje Apelacionog suda [Ac. br. 3165/2020] od 2. oktobra 2020. godine primljeno na srpskom jeziku dana 15. januara 2021. godine, dok je revizija podneta 2. februara 2021. godine u roku od 30 (trideset) dana od dana prijema rešenja na srpskom jeziku.

41. Dana 18. jula 2022. godine, Vrhovni sud je rešenjem [Rev. 170/2021] odbio kao nedozvoljen prigovor podnositeljke zahteva, podnet protiv rešenja Vrhovnog suda [Rev. 170/2021] od 19. oktobra 2021. godine. U obrazloženju ovog rešenja Vrhovni sud je obrazložio sledeće:

“[...] sa druge strane, Vrhovni sud je utvrdio da je drugostepenu presudu punomoćnik tužiteljke primio dana 21.10.2020. godine, a reviziju je podneo dana 2.2.2020. godine [uz naglasak: treba da bude] nakon zakonskog roka.

Štaviše, Vrhovni sud Kosova još jednom konstatuje činjenicu da je presudom Apelacionog suda, punomoćnik tužioca Av. Vlastimir Petrović, prema projektu za besplatnu pravnu pomoć, finansiranom od strane projekta Evropske zajednice, primio dana 21.10.2020. godine, dok je revizija podneta dana 2.2.2021. godine, dakle, Vrhovni sud Kosova ostaje pri pravnom stavu da je revizija tužiteljke neblagovremena, kao što je i odlučio u svom rešenju Rev. 170/2021 od 19/10.2021. godine. Vredi da se napomene i činjenica da u spisima predmeta nema dokaza da je projekat pravne pomoći, koji zastupa tužiteljku, odbio da prihvati drugostepeno rešenje, niti je podneo zahtev za prevod, čak i iako to tvrdi punomoćnik tužiteljke.

Stoga, ne stoji tvrdnja punomoćnika tužiteljke da je presudu Apelacionog suda Kosova Ac. br. 3165/2020 od 2.10.2020. godine, primio dana 15.1.2021. godine kao i da je reviziju protiv ove Presude podneo dana 2.2.2021. godine”.

Navodi podnositeljke zahteva

42. Podnositeljka zahteva osporava osporenu odluku, uz tvrdnju da je ista doneta kršenjem njenih osnovnih prava i sloboda koja su zagarantovana članovima 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje], 54 [Sudska zaštita prava] i 102 [Opšta načela sudskog sistema] Ustava, kao i člana 6 [Pravo na pravično suđenje] i 14. (Zabrana diskriminacije) EKLJP-a.
43. S tim u vezi, podnositeljka zahteva navodi da je odluka Vrhovnog suda, koji smatra da je podneta revizija neblagovremena, u suprotnosti sa Ustavom, odnosno njegovim članom 31. u vezi sa članom 6. EKLJP-a, Zakona o parničnom postupku i Zakona o upotreba jezika.
44. Podnositeljka zahteva naglašava da je dana 21. oktobra 2020. godine, primila odluku Apelacionog suda na albanskom jeziku, te da je prema njoj odmah zatražila prevod Rešenja Apelacionog suda na srpski jezik. S tim u vezi, podnositeljka zahteva navodi da je ona primila Rešenja Apelacionog suda dana 15. januara 2021. godine, a reviziju je podnela pred Vrhovnim sudom dana 2. februara 2021. godine. Samim tim, podnositeljka zahteva tvrdi da je Vrhovni sud trebao da počne da računa rok od dana 15. januara 2021. godine (kada je uručeno rešenje na srpskom jeziku) a nikako od dana 21. oktobra 2020. godine (datum kada je uručeno rešenje na albanskom jeziku).
45. Podnositeljka zahteva u nastavku naglašava da jedna takva radnja Vrhovnog suda *“teško krši princip pravne sigurnosti, jer su na taj način stranke koje ne razumeju albanski jezik na gubitku, čekajući da im se takva odluka dostavi na službenim jezicima koji su u službenoj upotrebi u sudu, odnosno na srpskom jeziku za lica srpske nacionalnosti, u konkretnom slučaju na srpskom jeziku, te tada da sud smatra da je tada istekao rok za podnošenje pravnog leka od dana dostavljanja rešenja na jeziku koji stranka ne razume”.*

46. Dalje, podnositeljka zahteva naglašava da odredbe Ustava, Zakona o parničnom postupku i Zakona o upotrebi jezika izjednačavaju albanski i srpski jezik kao službene jezike. S tim u vezi, Zakon br. 02/L-37 o upotrebi jezika u članu 14 propisuje: *“Sudovi su dužni da izdaju dokumenta vezana za postupak na zvaničnim jezicima odabranim za postupak i na drugom zvaničnom jeziku ukoliko je to zatraženo od strane bilo koje stranke u procesu ili ako je po mišljenju suda ovakav čin od opšteg javnog interesa”*.
47. U nastavku se podnositeljka zahteva poziva na predmet *Brozicek protiv Italije*, u kojem je, prema navodima podnositeljke zahteva, ESLJP utvrdio povredu člana 6. stav 3. (a) EKLJP-a. U nastavku, podnositeljka zahteva takođe pominje slučaj *Kamasinski protiv Austrije*, gde je ESLJP naglasio da se član 6. stav 3.(e) *„odnosi na besplatnu pomoć prevodioca ne samo za usmene izjave koje su date tokom ispitivanja, već i na materijale u obliku isprava i u prethodnom postupku”*.
48. Podnositeljka zahteva je takođe naglasila da *„Vrhovni sud nikada nije uzeo u obzir niti ispitao dokaze u spisima predmeta koji jasno pokazuju da je prva dostava Rešenja u predmetu AC. br. 3165/20 bila neuredna za stranku u postupku, odnosno rešenje je dostavljeno samo na albanskom jeziku, ali ne i prevod rešenja na srpski jezik. Takođe, u spisima predmeta nalazi se podnesak sa kojim se ovlašćeni zastupnik podnosioca obraća Apelacionom sudu i traži prevod rešenja na srpski jezik”*.
49. Na ovaj način, podnositeljka zahteva smatra da: *“Vrhovni sud prekršio član 31. Ustava u vezi sa članom 6., članom 1. Protokola 1, članom 13. i članom 14. EKLJP, jer nije unapred pregledao sve dokumente, dakle, nije obračunao rokove u skladu sa zakonskim odredbama na snazi, već je delimično pregledao dokumentaciju, pa je smatrao da revizija nije bila podneta unutar roka. Na ovaj način sud je napravio elementarni propust u pravilnom obračunu roka, a ovaj propust je bitno uticao na donošenje odluke, čime je povređeno pravo tužiteljke na pravično suđenje i razmatranje zahteva”*.
50. Na kraju, podnositeljka zahteva traži od suda da: *“utvrdi da je došlo do povrede navedenih odredbi i sa predlogom da Vrhovni sud poništi rešenje Rev. br. 170/2021 od 19.10.2021. godine i naloži Vrhovnom sudu da ponovo ispita postupak revizije podnosioca zahteva”*.

Relevantne ustavne i zakonske odredbe

Ustav Republike Kosovo

Član 5 [Jezici]

1. Službeni jezici u Republici Kosovo su Albanski i Srpski jezik.
2. Turski, Bosanski i Romski imaju status službenih jezika na opštinskom nivou ili će biti korišćeni kao službeni na svim nivoima, u skladu sa zakonom.

Član 24 [Jednakost pred zakonom]

1. Pred zakonom su svi jednaki. Svako ima pravo na jednaku zakonsku zaštitu, bez diskriminacije.
2. Niko se ne sme diskriminisati na osnovu rase, boje, pola, jezika, veroispovesti, političkog ili nekog drugog uverenja, nacionalnog ili društvenog porekla, veze sa nekom zajednicom, imovine, ekonomskog ili socijalnog stanja, seksualnog opredeljenja, rođenja, ograničene sposobnosti ili nekog drugog ličnog statusa.

3. Načelo jednakosti pred zakonom ne sprečava sprovođenje i usvajanje privremenih mera, neophodnih za zaštitu i napredak prava pojedinaca i grupa koje nisu jednake. Takve mere se mogu sprovesti samo do ostvarenja cilja radi kojeg su uspostavljene.

Član 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje]

1. Svakom se garantuje jednaka zaštita prava pred sudom, ostalim državnim organima i nosiocima javnih.
2. Svako ima pravo na javno, nepristrasno i pravično razmatranje odluka o pravima i obavezama ili za bilo koje krivično gonjenje koje je pokrenuto protiv njega/nje, u razumnom roku, od strane nezavisnog i nepristrasnog, zakonom ustanovljenog, suda.
3. Suđenje je javno, osim u slučajevima kada sud, iz posebnih razloga, smatra da je isključivanje štampe ili javnosti, u korist pravde, ako bi njihovo prisustvo moglo naškoditi javnom redu ili nacionalnoj sigurnosti, interesima maloletnika, ili zaštititi privatnog života stranaka u postupku, na zakonom propisan način.
4. Svako ko je optužen za krivično delo ima pravo da ispituje prisutne svedoke i da zahteva obavezno pojavljivanje svedoka, veštaka i ostalih lica, koja mogu razjasniti činjenice.
5. Svako ko je optužen za krivično delo će se smatrati nevinim, sve dok se ne dokaže njegova/njena krivica, u saglasnosti sa zakonom.
6. Besplatna pravna pomoć će se omogućiti svim licima koja za to nemaju dovoljno sredstava, ako je takva pomoć neophodna za obezbeđivanje efikasnog pristupa pravdi.
7. Sudski postupci koji se odnose na maloletnike se regulišu zakonom, poštujući posebne uredbe i procedure za maloletnike.

Član 102 [Opšta načela sudskog sistema]

1. Sudsku vlast u Republici Kosovo sprovode sudovi.
2. Sudska vlast je jedinstvena, nezavisna, pravična, apolitična i nepristrasna, i obezbeđuje jednak pristup sudovima.
3. Sudovi sude na osnovu Ustava i zakona.
4. Sudije trebaju biti nezavisne i nepristrasne pri obavljanju svojih dužnosti.
5. Garantuje se pravo na sudsku odluku, osim ako je zakonom drugačije određeno. Pravo korišćenja vanrednih pravnih mera, je regulisano zakonom. Zakonom se može odobriti pravo na neposredno podnošenje predmeta Vrhovnom sudu, i u takvim slučajevima nema pravo na žalbu.

Evropska konvencija o ljudskim pravima

Član 6 Pravo na pravično suđenje

1. Svako, dok se odlučuje o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona. Presuda se izriče javno, ali se štampa i javnost mogu isključiti s celog ili s dela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne bezbednosti u demokratskom društvu kada to zahtevaju interesi maloletnika ili zaštita privatnog života stranaka, ili u meri koja je, po mišljenju suda, nužna u posebnim okolnostima kada bi javnost mogla da naškodi interesima pravde.

2. Svako ko je optužen za krivično delo smatraće se nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivica na osnovu zakona.

3. Svako ko je optužen za krivično delo ima sledeća minimalna prava:

a. da u najkraćem mogućem roku, podrobno i na jeziku koji razume, bude obavešten o prirodi i razlozima za optužbu protiv njega;

b. da ima dovoljno vremena i mogućnosti da pripremi odbranu;

c. da se brani lično ili putem branioca koga sam izabere ili, ako nema dovoljno sredstava da plati za pravnu pomoć, da tu pomoć dobije besplatno kada interesi pravde to zahtevaju;

d. da ispituje svedoke protiv sebe ili da postigne da se oni ispitaju i da se obezbedi prisustvo i saslušanje svedoka u njegovu korist pod istim uslovima koji važe za one koji svedoče protiv njega;

e. da dobije besplatnu pomoć prevodioca ako ne razume ili ne govori jezik koji se upotrebljava na sudu.

Član 13

Pravo na delotvorni pravni lek

Svako kome su povređena prava i slobode predviđeni u ovoj Konvenciji ima pravo na delotvoran pravni lek pred nacionalnim vlastima, bez obzira jesu li povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu.

Član 14

Zabrana diskriminacije

Uživanje prava i sloboda predviđenih u ovoj Konvenciji obezbeđuje se bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, veroispovest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno poreklo, veza s nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status.

ZAKON BR. 02/L-37 O UPOTREBI JEZIKA

Član 2

2.1. Albanski i Srpski i njihovi alfabeti su službeni jezici na Kosovu i imaju ravnopravan status u Kosovskim institucijama.

2.2. Sva lica imaju jednaka prava što se tiče upotrebe službenih jezika u Kosovskim institucijama.

Član 3

3.1. Svako lice ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu primanja, traženja i pružanja informacija i ideja na jeziku po svom izboru, bez ometanja. Slobodan prijem prekograničnog prenosa, bilo neposredno ili preko ponovnog prenošenja ili reemitovanja ne zabranjuje se po osnovu jezika. Primenjivanje ove slobode može biti podvrgnuto ograničenjima, koja su u skladu sa obavezujućim međunarodnim sporazumima o ljudskim pravima.

3.2. Svako lice ima jednako pravo pred zakonom i jednaku zaštitu od zakona. Zabranjena je bilo koja diskriminacija utemeljena na osnovama jezika.

Upotreba jezika u sudskim procesima

Član 12

12.1. Službeni jezici se upotrebljavaju ravnopravno u sudskim procesima.

12.2. Sudovi i istražni organi kao i drugi nadležni organi obuhvaćeni u krivičnoj proceduri i ostalim pravnim postupcima, će obezbediti da svaka osoba koja učestvuje u krivičnom ili bilo kom drugom postupku može koristiti službeni jezik po njegovom ili njenom izboru.

Član 14

Sudovi su dužni da izdaju dokumenta vezana za postupak na zvaničnim jezicima odabranim za postupak i na drugom zvaničnom jeziku ukoliko je to zatraženo od strane bilo koje stranke u procesu ili ako je po mišljenju suda ovakav čin od opšteg javnog interesa.

ZAKON BR. 03/006 O PARNIČNOM POSTUPKU

Član 6

6.1 Parnični postupak se vodi na jeziku koji je u zvaničnoj upotrebi sudova.

6.2 Stranke i ostali učesnici u postupku koji ne razumeju ili ne govore jezik koji je u zvaničnoj upotrebi suda imaju pravo da koriste svoj jezik ili jezik koji razumeju.

POGLAVLJE VI JEZIK U POSTUPKU

Član 96

96.1 Stranke i ostali učesnici u postupku imaju pravo da u postupku pred sudom koriste svoj jezik ili jezik koji razumeju.

96.2 Ukoliko se postupak ne vodi na jeziku stranke, odnosno ostalih učesnika u postupku, obezbediće se prema njihovom zahtevu, usmeni prevod na njihovom jeziku ili na jeziku koji razumeju, svih prestavki i pismenih dokaza, kao i onoga što se podnosi na sudskoj sednici.

96.3 Stranke i ostali učesnici u postupku će se obavestiti o pravu da verbalni postupak rate na njihovom jeziku putem prevodioca. Oni mogu da odustanu od prava prevođenja, ukoliko izjave da znaju jezik na kome se vodi postupak. U zapisnik će se

ubeležiti da im je dato uputstvo o pravu upotrebe njihovog jezika , kao i izjave stranka i ostalih učesnika u vezi sa uputstvima datih od suda.

96.4 Prevod vrše prevodioci.

96.5 Troškovi prevoda ostaju na teret budžeta suda.

Član 97

Pozivi, odluke i ostali sudski dopisi se dostavljaju strankama i ostalim učesnicima u postupku na jeziku koji je u službenoj upotrebi na sudu.

Član 98

Stranke i ostali učesnici u postupku dostavljaju sudu tužbe, žalbe i ostale njihove prestavke na jeziku koji je u službenoj upotrebi na sudu.

Ocena prihvatljivosti zahteva

51. Sud prvo razmatra da li je podnositeljka zahteva ispunila uslove prihvatljivosti koji su utvrđeni Ustavom, propisani Zakonom i dalje predviđeni Poslovnikom o radu.
52. S tim u vezi, Sud se prvenstveno poziva na stavove 1 i 7, člana 113 [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, koji propisuju:

"1. Ustavni sud odlučuje samo u slučajevima koje su ovlašćene strane podnele sudu na zakonit način.

[...]

7. Pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prava i slobode koje im garantuje ovaj Ustav prekršena od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva ostala pravna sredstva, regulisanim zakonom".

53. Sud takođe razmatra da li je podnositeljka zahteva ispunila i uslove o prihvatljivosti kao što su propisani u Zakonu. U tom smislu, Sud se prvenstveno poziva na članove 47. (Individualni zahtevi), 48. (Tačnost podneska) i 49. (Rokovi) Zakona, koji propisuju:

Član 47 Zakona (Individualni zahtevi)

"1. Svaka osoba ima pravo da od Ustavnog suda zatraži pravnu zaštitu ukoliko smatra da njena Ustavom zagarantovana prava i slobode krši neki javni organ.

2. Osoba može da podnese pomenuti podnesak samo nakon što su iscrpljena sva ostala zakonom određena pravna sredstva".

Član 48 Zakona (Tačnost podneska)

" Podnosilac podneska je dužan da jasno naglasi to koja prava i slobode sumu povređena i koji je konkretan akt javnog organa koji podnosilac želi da ospori".

Član 49 Zakona (Rokovi)

"Podnesak se podnosi u roku od 4 meseci. Rok počinje od dana kada je podnosilac primio sudsku odluku ...".

54. U nastavku, što se tiče ispunjenosti gore navedenih proceduralnih kriterijuma, Sud nalazi da je podnositeljka zahteva ovlašćena strana, koja osporava jedan akt nekog organa javne vlasti, odnosno rešenje Vrhovnog suda [Rev. br. 170/2021] od 19. oktobra 2021. godine, nakon što je iscrpela sva pravna sredstva koja su propisana zakonom. Podnositeljka zahteva je takođe razjasnila sva prava i slobode za koje smatra da su povređena u skladu sa zahtevima iz člana 48. Zakona i podnela je zahtev u skladu sa rokovima navedenim u članu 49. Zakona.
55. Nakon razmatranja ustavne žalbe podnositeljke zahteva, Sud ocenjuje da se zahtev ne može smatrati očigledno neosnovanim na ustavnim osnovama, kako je predviđeno stavom (2) pravila 34. Poslovnika o radu (vidi, takođe, predmet ESLJP-a [Alimuçaj protiv Albanije](#), predstavka br. 20134/05, presuda od 9. jula 2012. godine, stav 144, vidi, slično tome, slučaj Suda KI27/20, podnosilac *Pokret VETËVENDOSJE!*, presuda od 22. jula 2020. godine, stav 43).
56. Sud takođe nalazi da zahtev podnositeljke zahteva ispunjava kriterijume prihvatljivosti utvrđene stavom (1) pravila 34 Poslovnika o radu. Isti se ne može proglasiti neprihvatljivim na osnovu kriterijuma koji su definisani u stavovima (2) i (3) pravila 34 Poslovnika o radu. Shodno tome, Sud je zahtev smatrao prihvatljivim i ispitaće se meritum istog.

Meritum zahteva

57. Sud podseća da podnositeljka zahteva navodi da su joj povređena osnovna prava i slobode koje su zagarantovane članovima 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje], 54 [Sudska zaštita prava] i 102 [Opšta načela sudskog sistema] Ustava, kao i člana 6 [Pravo na pravično suđenje] i 14 (Zabrana diskriminacije) EKLJP-a.
58. Na taj način, Sud prvenstveno podseća da se okolnosti ovog slučaja tiču zahteva podnositeljke zahteva da se u okviru sudskog postupka oslobodi plaćanja sudske takse u iznosu od 1.000 (hiljadu evra) evra, predviđene za podnesenu tužbu, kojom je tražila naknadu štete, a tu je i postojao predlog za određivanje mere bezbednosti. Osnovni sud je odbio kao neosnovan zahtev podnositeljke zahteva za oslobađanje od plaćanja sudske takse i troškova postupka. Nakon žalbe podnositeljke zahteva, Apelacioni sud je takođe odbio žalbu podnositeljke zahteva kao neosnovanu i potvrdio je rešenje Osnovnog suda. Navedena odluka Apelacionog suda, na albanskom jeziku, je poslata podnositeljki zahteva dana 21. oktobra 2020. godine. Podnositeljka zahteva je u podnesku zatražila od Apelacionog suda da joj se navedena odluka uruči na srpskom jeziku, zato što ne razume albanski jezik. Iz kompletnog spisa predmeta se potvrđuje da je dana 15. januara 2021. godine podnositeljka zahteva primila odluku Apelacionog suda prevedenu na srpski jezik. U nastavku, Vrhovni sud je zahtev za reviziju podnositeljke zahteva, koji je bio podnet dana 2. februara 2021. godine, odbio kao neblagovremen, obrazlažući da je podnositeljka zahteva primila rešenje Apelacionog suda dana 21. oktobra 2020. godine, a reviziju je podnela dana 2. februara 2021. godine. Nakon toga, podnositeljka zahteva je uložila i prigovor pred Vrhovnim sudom, tvrdeći da je rešenje Apelacionog suda na srpskom jeziku primila dana 15. januara 2021. godine i računajući od tog datuma ista je poslala zahtev za reviziju unutar propisanog zakonskog roka. Vrhovni sud je na kraju odbacio prigovor podnositeljke zahteva kao nedozvoljen, gde je i naglasio da je podnositeljka zahteva podnela reviziju nakon zakonskog roka, i pored toga, u spisima predmeta nema dokaza da je podnositeljka zahteva odbila da primi Rešenje Apelacionog suda, niti je podnela neki zahtev za prevodom.

59. Na osnovu gore navedene razrade predmeta, Sud ocenjuje da tvrdnje podnositeljke zahteva treba razmotriti sa stanovišta uskraćivanja pristupa pravdi kako je to zagarantovano članom 31. Ustava i članom 6 (1) EKLJP-a, polazeći od činjenice da redovni sudovi nisu razmotrili meritum zahteva za reviziju podnositeljke zahteva, u kontekstu protoka roka za podnošenje zahteva za reviziju od trenutka kada je podnositeljka zahteva primila rešenje Apelacionog suda na svom jeziku.
60. Sud naglašava da je pravo na pravično i nepristrasno suđenje zagarantovano članom 31 Ustava u vezi sa članom 6 (Pravo na pravično suđenje) EKLJP-a i primena istog je tumačena od strane Evropskog Suda za Ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP). U tom pravcu, na osnovu člana 53. [Tumačenje odredbi ljudskih prava] Ustava, Sud ima ustavnu obavezu da tumači prava i osnovne slobode u skladu sa sudskom praksom ESLJP-a.
61. Samim tim, što se tiče tumačenja navoda u vezi sa povredom člana 31 Ustava u vezi sa članom 6 EKLJP-a, Sud će se pozvati na opšta načela pristupa sudu iz konsolidovane sudske prakse ESLJP-a i Suda.

I. Opšta načela u vezi sa pravom na „pristup sudu“ zagarantovano članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a i relevantna sudska praksa

(i) Opšta načela

62. Što se tiče prava na “pristup sudu”, zagarantovano stavom 1, člana 31. Ustava u vezi sa stavom 1, člana 6. EKLJP-a, Sud prvo ističe da sada već ima sudsku praksu, koja je izgrađena na osnovu načela uspostavljenih sudskom praksom ESLJP-a (uključujući, ali ne ograničavajući se na slučajeve: *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 21. februara 1975. godine; *Běleš i drugi protiv Republike Češke*, presuda od 12. novembra 2002. godine; *Miragall Escolano i drugi protiv Španije*, presuda od 25. januara 2000. godine; i *Nait-Liman protiv Švajcarske*, presuda od 15. marta 2018. godine). S tim u vezi, slučajevi Suda kojima je Sud afirmisao načela postavljena od strane ESLJP-a i ista primenio i u slučajevima za razmatranje pred njim, uključujući, ali ne ograničavajući se na slučajeve: [KI62/17](#), podnositeljka zahteva: *Emine Simnica* [presuda od 29. maja 2018. godine]; [KI224/19](#) podnosilac zahteva: *Islam Krasniqi* [presuda od 10. decembra 2020. godine]; [KI20/21](#) podnositeljka zahteva: *Violeta Todorović* [presuda od 13. aprila 2021. godine] i [KI54/21](#), podnosilac zahteva: *Kamber Hoxha* [presuda od 2. decembra 2021. godine] kao i [KI10/22](#), podnosilac zahteva *Sindikata Instituta za sudsku medicinu* [presuda od 15. avgusta 2022. godine].
63. U ovom kontekstu, Sud podseća da je pravo na pristup sudu u smislu člana 6.1 EKLJP definisano u predmetu ESLJP-a [Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), (vidi predmet ESLJP-a *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva* br. 4451/70, presuda od 21. februara 1975. godine, stavovi 28-36). Pozivajući se na načelo vladavine prava i načelo izbegavanja proizvoljnosti vlasti, ESLJP je utvrdio da je “pravo na pristup pravdi” suštinski aspekt procesnih garancija sadržanih u članu 6.1 EKLJP (vidi, između ostalog, u pogledu prava na pristup sudu, predmet ESLJP-a [Zubac protiv Hrvatske](#), br. 40160/12, presuda od 5. aprila 2018. godine, stav 76). Pored toga, prema ESLJP-u, ovo pravo osigurava svakome pravo da uputi odgovarajuće pitanje koje se odnosi na “njegova/njena građanska prava i obaveze” pred nekim sudom (vidi, s tim u vezi, predmet ESLJP-a [Lupeni Grčko-katolička parohija i drugi protiv Rumunije](#), br. 76943/11, presuda od 29. novembra 2016. godine, stav 84 i tu citirane reference).

64. Sud, u ovom kontekstu, naglašava da pravo na sud kao sastavni deo prava na pravično i nepristrasno suđenje, kako je zagantovano članom 31. Ustava u vezi sa članom 6.1 EKLJP, utvrđuje da stranke (parničari) moraju imati delotvorno pravno sredstvo koje im omogućava zaštitu svojih građanskih prava (vidi, predmete ESLJP-a [Běleš i drugi protiv Češke Republike](#), br. 47273/99, presuda od 12. novembra 2002. godine, stav 49; i [Nait-Liman protiv Švajcarske](#), br. 51357/07, presuda od 15. marta 2018. godine, stav 112).
65. Prema sudskoj praksi ESLJP-a, prvo mora da postoji "građansko pravo" i drugo, da postoji "spor" o zakonitosti mešanja, koje utiče na samo postojanje ili delokrug zaštićenog "građanskog prava". Definicija ova dva koncepta, mora biti suštinska i neformalna (vidi, između ostalog, predmete ESLJP-a [LeCompte, Van Leuven i De Meyere protiv Belgije](#), br. 6878/75, 7238/75, presuda od 23. juna 1981. godine, stav 45; [Moreira de Azevedo protiv Portugalije](#), br. 11296/84, presuda od 23. oktobra 1990. godine, stav 66; [Gorou protiv Grčke](#) (br.2), br. 12686/03, Presuda od 20. marta 2009. godine, stav 29; i [Boulois protiv Luksemburga](#), br. 37575/04, presuda od 3. aprila 2012. godine, stav 92). „Spor“ ipak, na osnovu sudske prakse ESLJP-a treba da bude (i) „stvaran i ozbiljan“ (vidi, s tim u vezi, slučajeve ESLJP-a [Sporrong i Lönnroth protiv Švedske](#), br. 7151/75; 7152/75, Presuda od 23. septembra 1982. godine, stav 81; i [Cipolletta protiv Italije](#), br. 38259/09, Presuda od 11. januara 2018. godine, stav 31); i, (ii) rezultati postupaka pred sudovima treba da budu "odlučujući" za navedeno građansko pravo (vidi, s tim u vezi, slučaj ESLJP-a: [Ulyanov protiv Ukrajine](#), br. 16472/04, Rešenje od 5. oktobra 2010. godine). Prema sudskoj praksi ESLJP-a, "nepostojane veze" ili "daleke posledice" između navedenog građanskog prava i rezultata ovih postupaka, nisu dovoljne da bi bile u oblasti delovanja člana 6 EKLJP-a (vidi, s tim u vezi, slučajeve ESLJP-a, [Lourić protiv Hrvatske](#), br. 38458/15, Presuda od 4. aprila 2017. godine, stav 51 i; [Lupeni Grčko-katolička parohija i drugi protiv Rumunije](#), gore citiran, stav 71 i tu navedene reference).
66. Prema tome, u smislu ovih prava, članom 31. Ustava u vezi sa članom 6 EKLJP, nije zagantovano samo pravo na pokretanje postupka, već i pravo na dobijanje rešenja datog "spora" od strane suda (vidi predmete ESLJP-a [Kutić protiv Hrvatske](#), br. 48778/99, presuda od 1. marta 2002. godine, stav 25-32; [Lupeni Grčko-katolička parohija i drugi protiv Rumunije](#), gore citiran, stav 86 i tu navedene reference; [Aćimović protiv Hrvatske](#), br. 61237/00, presuda od 9. oktobra 2003. godine, stav 41; i [Beneficio Cappella Paolini protiv San Marina](#), br. 40786/98, presuda od 13. jula 2004. godine, stav 29).
67. Gore navedena načela ipak ne podrazumevaju da su pravo na sud i pravo na pristup sudu apsolutna prava. Ta prava mogu biti podvrgnuta ograničenjima, koja su jasno utvrđena sudskom praksom ESLJP-a. Međutim, ta ograničenja ne smeju ograničiti pristup pojedinca sudu u takvoj meri da je sama suština tog prava narušena (vidi, u ovom kontekstu, predmet ESLJP-a [Baka protiv Mađarske](#), br. 20261/12, presuda od 23. juna 2016. godine, stav 120; i [Lupeni Grčko-katolička parohija i drugi protiv Rumunije](#), presuda od 29. novembra 2016. godine, stav 89 i tu navedene reference).
68. Kada je pristup sudu ograničen na osnovu zakona ili u sudskoj praksi, onda Sud ispituje da li to ograničenje utiče na suštinu navedenog prava i, naročito, da li se tim ograničenjem teži "legitimnom cilju" i da li postoji "razuman odnos srazmernosti između upotrebljenih sredstava i cilja koji se nastoji ostvariti" (vidi slučajeve Suda: KI54/21, podnosilac zahteva: [Kamber Hoxha](#), gore citiran, stav 63; i KI20/21, podnositeljka zahteva: [Violeta Todorović](#), gore citiran, stav 44; vidi takođe predmete ESLJP-a: [Ashingdane protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), br. 8225/78, presuda od 28. maja 1985. godine, stav 57; [Lupeni Grčko-katolička parohija i drugi protiv Rumunije](#), gore citiran, stav 89; [Nait-Liman protiv Švajcarske](#), gore citiran, stav 115; [Fayed protiv](#)

Ujedinjenog Kraljevstva, br. 17101/03, presuda od 21. septembra 1990. godine, stav 65; i Marković i drugi protiv Italije, br. 1398/03, presuda od 14. decembra 2006. godine, stav 99).

(i) Primena opštih načela u okolnostima konkretnog slučaja

69. Sud podseća da se suštinske tvrdnje podnositeljke zahteva odnose na nedavanje adekvatne sudske zaštite od strane redovnih sudova, kao rezultat nerazmatranja osnovanosti zahteva za reviziju u vezi sa zahtevom za oslobađanje od plaćanja sudske takse od 1000 (hiljadu) evra. Dakle, suština predmeta se odnosi na princip pristupa sudu u kontekstu protoka roka za podnošenje zahteva za reviziju, od trenutka kada je podnositeljka zahteva primila odluku Apelacionog suda na svom jeziku. Dakle, dok je rešenje [Ac.br. 3165/20] Apelacionog suda dostavljeno podnositeljki zahteva dana 21. oktobra 2020. godine na albanskom jeziku, podnositeljka zahteva je dana 28. oktobra 2020. godine, pozivajući se na odredbe Zakona o upotrebi jezika, tražila da joj se odluka dostavi na srpskom jeziku, zbog nerazumevanja i nepoznavanje albanskog jezika. Sa druge strane, dok joj je rešenje Apelacionog suda [Ac. br. 3165/20] prevedeno na srpski jezik uručeno dana 15. januara 2021. godine, podnositeljka zahteva je podnela zahtev za reviziju dana 2. februara 2021. godine, koji je Vrhovni sud odbio kao neblagovremen, smatrajući da je 21. oktobar 2020. godine datum prijema odluke (datum kada joj je uručeno rešenje Apelacionog suda na albanskom jeziku).
70. U vezi sa praksom Suda vezano za slučajeve gde se navodi da odluka nije primljena na službenim i drugim jezicima, Sud skreće pažnju na svoju praksu u predmetu (i) KI42/18, sa podnosiocem *Asijom Muslijem*, rešenje o neprihvatljivosti od 24. aprila 2020. godine.
71. U okolnostima slučaja KI42/18, Sud je razjasnio da je podnositeljka tvrdila povredu člana 5. Ustava, zbog nedostavljanja odluke Apelacionog suda na svom maternjem jeziku, odnosno na bosanskom jeziku. U ovom slučaju, Sud je razjasnio ustavne i zakonske odredbe koje se odnose na upotrebu jezika, koji nije službeni jezik u Republici Kosovo, u postupku pred sudovima.
72. U kontekstu ovog predmeta, Sud je pojasnio da, u principu, sudovi vode postupke na službenom jeziku ili na „*službenim jezicima koje biraju*“ stranke u predmetnom postupku. U vezi sa poslednjom kategorijom, odnosno „*službenim jezikom koji biraju*“ stranke u postupku, članovima 13. i 14. Zakona o upotrebi jezika, utvrđeno je da, pored postupanja predmetnog suda na sopstvenu inicijativu, ako on smatra da je u opštem javnom interesu, na zahtev stranke, sud mora (i) obezbediti opremu za simultano prevođenje, uključujući date dokaze, sa jednog službenog jezika na drugi; i (ii) izdati dokumente u vezi sa postupcima na "*službenom jeziku koji je izabran*" za postupak.
73. Nakon toga, Sud je pojasnio da odredbe članova 6, 96 i 97 ZPP, u vezi sa jezikom u postupku, u principu garantuju strankama u postupku (i) pravo da koriste svoj jezik ili jezik koji razumeju u postupcima pred sudom; i (ii) obezbeđivanje prevoda na njihov jezik ili jezik koji razumeju, svih podnesaka i dokaza iz spisa, u slučaju da stranka podnese takav zahtev. Shodno tome, Sud je naglasio da iz toga proizilazi da svaka stranka ima pravo da koristi jezik po svom izboru u sudskom procesu i da primi dokumente i odluke na istom jeziku, ako je podnela takav zahtev.
74. Sud je u ovom slučaju došao do zaključka da podnositeljka zahteva nikada nije tražila da joj predmetno rešenje bude prevedeno i uručeno na njenom jeziku, te da su navodi podnositeljke zahteva o povredi člana 5. Ustava, u nedostatku njenog zahteva za upotrebu njenog jezika u postupcima pred Apelacionim sudom i za prijem relevantne

odluke na jeziku po njenom izboru, nisu dovoljno dokazani i potkrepljeni i stoga su očigledno neosnovani na ustavnim osnovama.

75. U ovom kontekstu, u onolikoj meri koliko je primenljiv član 6 EKLJP-a i član 31 Ustava, ostaje da se utvrdi da li je podnositeljka zahteva imala efektivan pristup sudu da bi mogla da ospori rešenje [Ac. br. 3165/20] Apelacionog Suda, pred Vrhovnim sudom Kosova. Sa gledišta Suda, suština predmeta se odnosi na princip pristupa sudu u kontekstu protoka roka za podnošenje zahteva za reviziju, od trenutka kada je podnositeljka zahteva primila rešenje [Ac. br. 3165/20] Apelacionog suda na njenom jeziku.
76. Sud prvo primećuje da je podnositeljka zahteva podnela tužbu sastavljenu na srpskom jeziku protiv F.M. pred Osnovnim sudom u Prizrenu za naknadu štete i da je ista za ovu vrstu tužbe bila obavezna da plati sudsku taksu od 1000 (hiljadu) evra.
77. U vezi sa ovim slučajem, Sud podseća da je podnositeljka zahteva, nakon podnošenja zahteva za oslobađanje od plaćanja sudske takse, dobila odgovor putem rešenja Osnovnog suda [C. br. 1370/2019] i rešenja Apelacionog suda [Ac. br. 3165/20] od 2. oktobra 2020. godine.
78. U tom smislu, pošto je rešenje [Ac. br. 3165/20] od 2. oktobra 2020. godine Apelacionog suda primljeno na albanskom jeziku, ista je 28. oktobra 2020. godine tražila da se na osnovu Zakona o upotrebi jezika prevede i da se dostavi na srpskom jeziku. Shodno tome, nakon što je 15. januara 2021. godine primila prevedeno rešenje na srpskom jeziku, ona je 2. februara 2021. godine podnela zahtev za reviziju pred Vrhovnim sudom u zakonskom roku od 30 (trideset) dana.
79. U tom smislu, Sud pojašnjava da je podnositeljka zahteva, počev od podnošenja tužbe, prijema odluka, odnosno: (i) rešenja [C. br. 1370/2019] od 4. septembra 2019. godine Osnovnog suda, kojim je od nje zatraženo da plati sudsku taksu u iznosu od 1000 (hiljadu) evra; (ii) rešenja [C. br. 1370/2019] od 15. oktobra 2019. godine Osnovnog suda, kojim je odbijen zahtev za oslobađanje od plaćanja sudske takse i troškova postupka; (iii) rešenja [Ac. br. 6002/19] od 9. decembra 2019. godine Apelacionog suda, kojim je odbijena kao neosnovana žalba podnositeljke zahteva, potvrđujući rešenje [C. br. 1370/2019] od 15. oktobra 2019. godine Osnovnog suda, *primila odluke na srpskom jeziku*.
80. Na osnovu gore navedenih elaboriranja, Sud pojašnjava da je ceo sudski postupak vođen na jeziku koji je podnositeljka zahteva izabrala, te da je kao rezultat toga država, odnosno sudovi redovne nadležnosti, imali pozitivnu obavezu da odluku uruče u jezik koji je izabran u postupku.
81. S tim u vezi, Sud podseća da se podnositeljka u svom zahtevu u vezi sa prevodom rešenja [Ac. br. 3165/20] Apelacionog suda na srpskom jeziku, pozivala na odredbe Zakona br. 02/L-37 o upotrebi jezika. Pored ovog aspekta, Sud takođe pojašnjava da je članom 96. Zakona o parničnom postupku utvrđeno osnovno pravo stranaka i drugih učesnika u postupku da koriste svoj maternji jezik ili jezik koji razumeju tokom vođenja postupka pred sudom, ako stranka podnosi takav zahtev. Štaviše, njegovi članovi 96, 97 i 98, u principu, garantuju strankama u postupku (i) pravo da koriste svoj jezik ili jezik koji razumeju u postupku pred sudom; i (ii) obezbeđivanje prevoda na njihov jezik ili jezik koji razumeju svih podnesaka i dokaza iz spisa, u slučaju da stranka podnosi takav zahtev (vidi u tom pogledu relevantna elaboriranja odredaba članova 6, 96, 97 i 98 ZPP, u predmetu Suda KI42/18, sa podnosiocem *Asija Mustija*, gore citiran, paragraf 98).

82. Dakle, sa gledišta Suda, ovo pravo je fundamentalno za osiguranje pravičnog i jednakog procesa, garantujući da će stranke biti u stanju da u potpunosti učestvuju u sudskom postupku. Štaviše, ova odredba obezbeđuje da stranke ne budu ometane u odbrani svojih prava usled jezičkih barijera, čime se štiti pravo na pristup sudu i jednakost pred zakonom.
83. Stoga, Sud dolazi do zaključka da se ponašanje podnositeljke zahteva u korišćenju mogućnosti koje pruža zakon ne može dovesti u pitanje, pošto je ista podnela zahtev za upotrebu srpskog jezika. Ista je ispunila zakonske obaveze da podnese zahtev za prevod rešenja Apelacionog suda i da je nakon prijema 15. januara 2021. godine rešenja [Ac. br. 3165/20] Apelacionog suda prevedenog na srpski jezik, ista je podnela zahtev za reviziju. Međutim, čini se da je njene napore omelo tumačenje Vrhovnog suda, koji je smatrao da je podnositeljka zahteva podnela reviziju nakon zakonskog roka, imajući u vidu 28. oktobar 2020. godine, kada joj je uručeno rešenje Apelacionog suda na albanskom jeziku kao datum dostavljanja rešenja, a ne datum 15. januar 2021. godine kada je podnositeljki zahteva uručena verzija na srpskom jeziku rešenja [Ac. br. 3165/20] Apelacionog suda.
84. Sud podseća da je iz kompletnog spisa predmeta, odnosno preko povratnice (pojašnjenje: vidi stav 36. presude), dokazano da je podnositeljka zahteva primila rešenje [Ac. br. 3165/20] Apelacionog suda prevedeno na srpski jezik 15. januara 2021. godine. Shodno tome, ista je preduzela naknadnu procesnu radnju, odnosno podnošenje zahteva za reviziju Vrhovnom sudu, po osnovu ovog datuma, iz čega proizilazi da ga je ista podnela u zakonskom roku od 30 (trideset) dana. Kao rezultat stvorene situacije, podnositeljka zahteva se i dalje suočava sa neizvesnošću u pogledu mogućnosti razmatranja osnovanosti njenog zahteva za nadoknadu štete podnetog 2019. godine (vidi *mutatis mutandis* predmet ESLJP-a: [Laçi protiv Albanije](#), br. 28142/17, presuda od 19. oktobra 2021. godine, stav 59).
85. Sud nalazi da je podnositeljka zahteva, od podnošenja tužbe na srpskom jeziku, kao i prijema odluka redovnih sudova na srpskom jeziku (sve dok joj je dostavljeno rešenje [Ac.br. 3165/20] od 2. oktobra 2020. godine Apelacionog suda na albanskom jeziku), imala očekivanje da će joj i odluke redovnog sudstva biti dostavljene na srpskom jeziku. Štaviše, ista je preduzela i potrebne korake podnošenjem zahteva za prevod Rešenja Apelacionog suda na srpski jezik. Shodno tome, ona se suočila sa nedostatkom pristupa sudu, nalaz ovaj koji se, po mišljenju Suda, odnosi na okolnosti konkretnog slučaja.
86. Dakle, Sud nalazi da, dok je podnositeljka zahteva podnela zahtev za prevod rešenja Apelacionog suda, ista je primila prevedeno rešenje na srpskom jeziku i na osnovu ove verzije podnela zahtev za reviziju Vrhovnom sudu; međutim, iz osporene odluke Vrhovnog suda, ista se suočila sa nedostatkom pristupa sudu.
87. Uzimajući u obzir gore navedena razmatranja, Sud ocenjuje da su ona dovoljna da omoguće Sudu da zaključi da je propust Vrhovnog suda da oceni zahtev za reviziju podnositeljke zahteva, koji je podnela nakon prijema verzije na srpskom jeziku, s jedne strane, kao i nedostatak ocene Vrhovnog suda u vezi sa podobnošću podnositeljke zahteva za oslobađanje od plaćanja sudske takse, s druge strane, ošteti njeno suštinsko pravo na pristup sudu.
88. Stoga, uzimajući u obzir okolnosti slučaja, a posebno činjenicu da je ovo ograničenje koje je nametnuo Vrhovni sud uvedeno u početnoj fazi postupka, zaobilazeći pravo podnositeljke zahteva da primi rešenje [Ac. 3165/20] Apelacionog suda na srpskom jeziku i preduzme druge procesne radnje po osnovu datuma prijema verzije na srpskom jeziku, Sud ocenjuje da je bilo nesrazmerno i da je time povređena sama suština prava

na pristup sudu. Shodno tome, osporenom odlukom Vrhovni sud joj je uskratio pravo „*pristupa sudu*“ u smislu stava 1. člana 31. Ustava u vezi sa stavom 1. člana 6. EKLJP.

89. Na kraju, Sud pojašnjava da se ova presuda donosi bez prejudiciranja odlučivanja Vrhovnog suda u pogledu odluke za dotični slučaj u postupku preispitivanja osporenog akta.
90. Na osnovu gore navedenog, Sud zaključuje da okolnosti konkretnog slučaja otkrivaju povredu člana 31. Ustava u vezi sa članom 6 (1) EKLJP-a.

IZ TIH RAZLOGA

Ustavni sud u skladu sa članom 113 (1) i (7) Ustava, članom 20. Zakona i pravilom 48 (1) (b) Poslovnika o radu, na sednici održanoj dana 11. septembra 2024. godine, jednoglasno:

ODLUČUJE

- I. DA PROGLASI zahtev prihvatljivim;
- II. DA UTVRDI da je došlo do povrede stava 1 člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava Republike Kosovo, u vezi sa stavom 1 člana 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima.
- III. DA PROGLASI nevažećim rešenje Vrhovnog suda [Rev. 170/2021] od 19. oktobra 2021. godine;
- IV. DA VRATI na ponovno razmatranje rešenje Vrhovnog Suda [Rev. 170/2021] od 19. oktobra 2021. godine, u skladu sa presudom ovog Suda.
- V. DA NALOŽI Vrhovnom sudu da obavesti Sud, u skladu sa pravilom 60 (5) Poslovnika o radu, do 18. marta 2025. godine, u vezi sa preduzetim merama za izvršenje ove presude;
- VI. DA OSTANE posvećen ovom pitanju u skladu sa ovim nalogom;
- VII. DA DOSTAVI ovu presudu stranama i, u skladu sa članom 20.4 Zakona, objavi u Službenom listu;
- VIII. Ovo presuda stupa na snagu danom objavljivanja u Službenom listu, u skladu sa stavom 5, člana 20. Zakona.

Sudija izvestilac

Bajram Ljatić

Predsednica Ustavnog suda

Gresa Caka-Nimani